

Í-keng Tiàu-óan ê Jit-chí (pha-1)

Hoanya kc

Kok-bîn hák-hāu 6-nî ē-sái kóng sī kàu taⁿ ê jîn-seng siōng kài hó-síng ê jit-chí. Tī hák-hāu í-keng sī siōng lāu chu-keh, siōng tōa-bóe..ê. Khì kàu tó-ūi lóng ū kē-nî-kip ê lâng lâi kiâⁿ-lé âi-sat-chuh. Chhèng kah!

Koh ū teh tam-tng kiú-chhâ-tūi ê khang-khòe, múi-jit châ-sî chhêng kim-sek ê ká-á, tī tōa-lō-kháu ēng tōa ki thôe-á pák ñg-sek ê 3 kak kî, châh-chhia ín-chhōa kē-nî ê tōng-hák kòe-lō jip-lâi hák-hāu. Koh ē lûn-tiôh khì kā hit tè Chhia-lián-á kî, chhiūⁿ-khí-khì thih-ko téng. Chôan-hāu lâi ē-tāng..ê, ē-thî..ê, tûi hāu-tiúⁿ, lāu-su, kang-iú, a-sáng, kôan-kē-nî-kip ê hák-seng, kàu hāu-kang hit kúi chiah chhī lâi beh chiâh ê o-káu, tē-chiūⁿ ê sih-sut-á, teh poe ê o-bui-á, lóng ài tiām-tiām hioh teh gîn hit khø chhia-lián. Chiâⁿ-chò chhiūⁿ-chhia-lián-chhiú sui-bóng chit-sî khòaⁿ--khí--lâi bô teh jōa kong-êng, m̄-koh tong-sî sī iāng kah liâh bē tiâu.

Tiong-tàu-sî-á kāng-khóan long hit niá pha-lih pha-lih ê ká-á, tōa-pān tōa-pān kiâⁿ-ji p-khì sún hiah-ê kē-tiong-nî-kip ê tōng-hák ū koai-koai-á phak teh khùn bô. (Hít ê nî-tāi, kok-bîn-hák-hāu kék-kî chù-tiōng khùn tàu, ná-chhiūⁿ ū hit-hō chôan-bîn khùn tiong-tàu kiàn-kok ūn-tōng ê khóan.) Nâ kui-pan ū khùn kah khô-khô-kiò, tiôh hún-pit sa--khí--lâi phiat chit-kù "chhôan-siáu chóe-hâu-pan(全校最好班)". Ták-kò-gòeh lóng ū kè-sìng, phêng-têng kok pan-kip ê sêng-check, tī châ-höe sî hō hāu-tiúⁿ o-ló. Nâ-chún ū kúi chiah niau bô ài khùn, thâu phak tī toh-têng, bîn sòa oat-kòe kap keh-piah ê lâng thâu-thâu-á ðe-sian, tiôh lâu 3-jī "chóe-hóai-pan(最壞班)" tī o-pang téng. Thèng-hāu lâu-su ē-po lâi hō tāi-ke "hó-khòaⁿ". Tōa-siaⁿ lé sī tek-khak ū, nâ lâu-su khí-mo bái, koh ē thàn phôe-thiàⁿ. Sī po á-sī mē, lóng pîn kiú-chhâ-tūi ê 1-kù-õe.

Chit khóan chêng-hêng kài chhin-chhiūⁿ thóng-tī-chiá ê pō-sò. "Kó-kin Tâi-gôa" thóng-tī-chiá tiāⁿ-tiāⁿ tī pī-thóng-tī-chiá tiong-kan kéng-sóan sim-sèng bô kian-têng..ê, "chiâh pē óa pē, chiâh bô óa bô" hit khóan..ê, lâi kàm-sî kap thong-pò. "Ēng Tâi-ôan-lâng thóng-tī Tâi-ôan-lâng" hāu-kó siōng kài chán. Lûn-chin kóng, 6-nî ê kâu-sí gín-á bat sîm-mi h, ka-kî ê sèng-tē iû-koh chhóng-pōng, phî-khì iáu bô tiāⁿ-tiôh, beh án-chóaⁿ ē-thang kâ kāng iù-chíⁿ ê lâng pêng-hun, séng-chhat--leh? Chit-khóan chò-hoat hō hông chhú-hoat ê kē-

nî-kip sim-lāi òan-tò, put-sî teh phàn teh bāng, āu-jit chiâⁿ-chò kôan-nî-kip ê sî, ē-tit-thang chau-that sin-lâi ê lâng. Chit-khóan "jiàu-pê-á" bûn-hòa kā gôan-pún chhin-chhin-ài-ài ê tong-chhong-chêng lóng phah-pháiⁿ liáu-liáu. Tông-óh tiona-kan hō-siōng kàm-sî, kan-kè saⁿ-kau-hō. Chēng sè-hàn tiôh giâu-gî saⁿ-tùi, bòk-kòai Tân-ôan siā-hōe sim-lêng kiaⁿ-hiâⁿ, tùi chheⁿ-hūn-lâng bô sìn-jīm. Chit-khóan sèng-chit tek-khak ē pâi-hâi hiān-tâi chhī-bîn siā-hōe (civil society) ê kiàn-lip.

Góa ê 4, 5, 6 nî-kip ê kip-jīm lóng sî Lîm Lâu-su, i seⁿ-chò sán-thiu koh ū lát-thâu. I chhōa hak-seng ê tiōng-tiám tiôh-sî sin-thé lô-tōng, sim-lêng hòat-phoat. Múi lé-pài chun-chiàu hak-hâu kui-têng, it-têng ài ū 4 chiat ê thé-iòk-khò. Lim lâu-su m̄-nā bô kap hiah-ê chu-iu-pan kāng-khóan, thèh-lâi thák sò-hák, "kok-gú", tian-tò kā 1-kóa khò sóa-lâi chhōa hak-seng ūn-tōng. Só-í tùi thé-chhau(phâ-lìn-táu, tò-thâu-chai, tiô thiàu-siuⁿ, hâiⁿ tan-kìng), châu-pio(tâng, té lō), thiàu-kôaiⁿ, phah-kiû(pâi-kiû, siám-bih-kiû, kha-lúi-kiû) lóng-chóng ū kà góan sín--kòe. I ê iau-kiû siong-tong giâm-keh, tâk-hâng tōng-chok lóng-ài chèng-khak, chiâu-chñg, bē-sái má-má hu-hu--tit. M̄-koh i iā hui-siōng thiàⁿ hak-seng, bat khòaⁿ-tiôh góa ê chñg-thâu-á iù-siù sè-ki-kut, kiò góa m̄-thang phah pâi-kiû, kiaⁿ-liáu siong--tiôh.

M̄-chai kiám-sî án-ne, tông-óh tâi-ke lóng ióng-béng ná hó. Múi-jit tiona-tàu-sî chiâh pá kàu hioh-khùn ū 30 hun ê chū-iû sî-kan, lóng ē tî ūn-tōng-tiâⁿ khòaⁿ-tiôh 6-nî 1-pan ê eng-hiông hó-hàn liú-liâh ê hêng-iáⁿ. Kúi 10 ê lâng, jiok 1-liáp kha-kiû, hōan-nâ thèh-tiôh kiû ê lâng, tiôh chhut-lát tùi thiⁿ-téng khí kha that, khòaⁿ sím-mih lâng that khah kôan. Tî 2-lâu téng koh ū cha-bó-pan ê gín-á-ché teh hoah-hiàm ka-iû. Kiàn-pái lóng-sî góan-pan teh chhut-thâu, put-sî ê chiap-tiôh cha-bó gín-á lôan-bō ê chêng-phoe. Tùi 10-thóng hòe ê sè-hàn gín-á, sè-kài bô koh ū khah kiau-ngō chit-chân ê tâi-chì--lah.

Koh in-üi án-ne, bat kap pan--nih ê lêng-góa 1-ê tông-óh A-chhòng khì "double dates". Tùi-hong sî 2-ê 6-nî 7-pan ê gín-á-ché, sîn-kôan 165, seⁿ-chò iau-kiau pá-chúi. Kóng--khí--lái mā hó chhiò, hit-sî góa kap hit-ê A-chhòng..a mā chiah 145 nâ-tiâⁿ, kiàn-pái êng 2-lián-chhia chài in 2-ê, ná chhin-chhiûⁿ sió-tî tòe tōa-chí--leh. Bat khì Sian-kiong hì-hñg khòaⁿ hit-chhut 秦漢 kap 林鳳嬌 chú-ián ê 籃球情人夢. M̄-sî kóng hit-chün jōa ài phah nâ-kiû chiah khì khòaⁿ (Hit-sî tâi-ke siáu iá-kiû. Tân-ôan iá-kiû-tûi chhèng-kàu Bí-kok--khì.), sit-châi sî bô lâng beh hip "棒球" 情人夢 hō Tân-ôan-lâng khòaⁿ. Kàu taⁿ ôan-chhôan bē-kì-tit hit-chhut tiân-iáⁿ teh poaⁿ sím-mih, tú-a ê kì-tit hit 2 tiám-cheng tî àm-bong-bong ê hì-hñg--ni

h, 2 lâng lóng bô teh khòaⁿ tiān-iáⁿ, kan-ta 4 lúi bák-chiu saⁿ-siòng, chhiú lák chò-hóe, sim-thâu-íⁿ-á tîⁿ-tîⁿ-tîⁿ. Soah-tiûⁿ liáu-āu, kui-ki chhiú-tê-á tâm-kô-kô, chhúi-tê-á-hûn khâh kah chôan sian, iáu m̄-kam khì sé-tiāu.

Tiōng-sī sin-thé lô-tōng, sim-lêng hóat-phoat ê pan-kip m̄-sī lóng hó-khang..ê. Góan hit-pan ê sêng-chek sī nōa kô-kô. Ták-pái góeh-khó liáu-āu chiū-sī lāu-su bák-thâu kat-kat ê sī. Pát-lâng pan chôan-pan pêng-kun 99, 98 tiám, góan hit-pan chiah ū 80 kúi tiám, chha lâng ū kàu chē. Lau-su chù-tiōng sin-thé, sim-lêng, chū-jiân hák-seng ê sêng-chek chiū tòe bē-tiōh hiah-ê chu-iu-pan.

Góa ū 1-pái chham-ka chôan-hāu ê sò-hák khó-chhì. Lāi-bīn ū chit-tiâu tê-bók sī án-ne:

A-Chak kin-nî 20-hòe, tú-chiah chhōa-bó. Lāu-pē hō i 1,000 khø chò chhōa-bó ê só-hùi. I kā chiah-ê chîⁿ kħiām-jip-khì gîn-hâng. Gîn-hâng ê lî-sek 1-nî sī 5%. A-Chak chún-pī kā chîⁿ kià 20 tang beh chò āu-pái kiáⁿ-jî ê kàu-iók ki-kim. Chhiáⁿ mñg A-Chak tī 20 nî āu, liân pún-kim ke lî-sek, lóng-chóng ē-sái niá jōa chē?

Khòaⁿ-tiōh chit-ê būn-tê, góa siūⁿ kóng kán-tan. 1,000 khø pún-kim, 1-nî lî-sek 5%, ē-sái thèh-tiōh 50 khø. 20 nî āu sī 50x20 téng-î 1,000 khø. Koh ke pún-kim 1,000, lóng-chóng 2,000 khø.

Kiat-kó sī hōng phah-m̄-tiōh. In kóng tāi-chì m̄-sī án-ne. Tē-1-nî kòe-liáu, pún-kim ke tē-1-nî ê lî-sek piàn-chò tē-2-nî ê pún-kim. Án-ne 1-nî kòe--khì tiōh ài kā téng-nî ê lî-sek ka-jip khì pún-kim chò-hóe sñg. Hòh, mā khah pài-thok--leh, ài kè-sñg 20-pái. To m̄-sī tú-á chò hit-tiâu tê-bók tiōh-hó (lóng-chóng ū 15-tiâu, chò 50-hun), khah ê ū hit-khóan Bí-kok sî-kan kā sñg 20 pái--leh. Khó-chhì khó-liáu ū thiaⁿ pát-pan..ê teh kóng, hit-khóan tê-bók m̄-bián 1-nî 1-nî sñg. In lāu-su ū kà kong-sek ē-sái tāi. In koh chhiò góan hit-pan lāu-su lióng-kong, hák-seng pūn-tháng, liân chit-khóan chiah kán-tan ê tê-bók iā bē hiáu chò. Hit-sî thiaⁿ kah chhùi khui-khui, m̄-chai sè-kan ū chiah-nih chhim ê sò-hák kong-sek ē-sái kái-koat chiah-nih oh ê būn-tê. Góa chin put-hók, siūⁿ-kóng ka-kī kiám-ū hiah gōng, tiōh beh kā in mñg 1-ê siōng-sè. In kóng chai-iáⁿ hiah chē beh chhòng-siáⁿ, ē-hiáu tāi kong-sek chò tê-bók thèh hun-sò khah tiōng-iàu. Hit-piàn khó-chhì ê kiat-kó m̄-bián kóng mā chai, sī àu-kô-kô. Khòaⁿ-tiōh hiah-ê bô jōa-gâu ê chu-iu-pan ê hák-seng teh niá-chióng, sim-lāi ū tâm-pòh-á ut-chut, òan-tò.

Bóe--á khì thák chho-tiong chiah chai, hit-khóan ê chêng-hêng kiò-chò "複利", ài-ēng "等比數列" ê sò-hák kái-koat. Koh ū thiaⁿ-kóng tōa sò-hák-ka Gø-suh (Gauss) sè-hàn sī ū 1-pái i ê lāu-su khòaⁿ in hit-pan m̄-sī khóan, hoat in tùi 1+2+3..... ittit

ka-kàu 1,000, koh kā in kóng bô s̄ng-liáu bē-sái hioh-óh. Chiah kā tē-bók kóng-liáu bô kàu 5-hun-cheng, Gø-suh tiòh kōaⁿ chheh-pau beh tñg--khì. Lāu-su kiaⁿ 1-tiô, siūⁿ-kóng chit-ê gín-á m̄-siū-kà, beh kā i tiáp. Gø-suh kóng góa s̄ng--chhut--lâi..ah, lí siáⁿ-sū beh phah..góa? Lāu-su 1-ē-khòaⁿ, i ê tap-àn ôan-chôan chèng-khak, koh mñg i án-chóaⁿ chò. Gø-suh kóng, "Góa kā 1,2,3,.... pâi kàu 1,000, koh kā tò-péng pâi, tùi 1000, 999, 998,.... pâi kàu 1. Tē-1 pâi ê tē-1 ê sò-jī, 1 kap tē-2 pâi ê tē 1 ê sò-jī 1,000 ka-ka--khí--lâi, án-ne sī 1,001. Nā kā tē-1 pâi ê tē-2 ê sò-jī, 2 kap tē-2 pâi ê tē-2 ê sò-jī 999 ka-ka--khí--lâi, án-ne iā-sī 1,001. Ē-bīn chiàu án-ne ê ka-hoat tē-3 ke tē-3, tē-4 ke tē 4,.....kàu tē-1,000 ke

tē-1000, lóng-sī 1,001. Chit-2 liát nā chôan-pō ke-ke--khí--lái, ū 1,000 ê 1,001, $1,000 \times 1,001 = 1,001,000$. In-ūi ū 2 liát só-í ài tû 2, $1,001,000 / 2 = 500,500$. Thiaⁿ kàu chia, lāu-su bīn gāng-gāng, chhùi khui-khui, kóng bē chhut ōe, Kō-suh tiōh hoaⁿ-hoaⁿ hí-hí tñg--khì. Sui-bóng góan hit-pan bō tī 6-nî ê sî, óh-tiōh (eng-kai kóng bō pōe--tiōh chiah tiōh) hòk-lī ê kong-sek, m̄-koh Lāu-su hō..góan..ê sī ióng-béng-béng ê khùi-lát kap óah-thiàu-thiàu ê sim-lêng. Chiah-ê hō góan ū chiok-giāh ê châi-tiāu lâi tō-kòe í-āu ê jîn-seng. Bóe--a, tāi-ke koh tú-bīn, kóng-khí Lāu-su hit-sî ê kà-sī, lóng chin kám-un.